

Людмила Аркадіївна Пермінова,
докторка філософії з педагогічних наук,
професорка, завідувачка кафедри педагогіки,
психології й освітнього менеджменту
імені проф. Є. Петухова,
Херсонський державний університет,
м. Херсон, Україна

 <http://orcid.org/0000-0002-6818-3179>

УДК 378

DOI: [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2023-4\(91\)-62-67](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2023-4(91)-62-67)

Борис Макійович Андрієвський,
доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри педагогіки та
психології дошкільної та початкової освіти,
Херсонський державний університет,
м. Херсон, Україна

 <http://orcid.org/0000-0001-5242-0873>

РОЗКРИТТЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ В АСПРАНТУРІ

Анотація.

У статті розкрито особливості розвитку творчого потенціалу майбутніх докторів філософії (PhD). Аргументовано доцільність розвитку творчості здобувачів у освітньому процесі сьогодення. Акцентовано на два перші роки організованого навчання здобувачів. Наведено приклади з досвіду організації освітнього процесу з аспірантами, зокрема визначається особливість змістовної складової, розкрито новий підхід до проведення лекцій.

Ключові слова: творча особистість; мислення; творчий потенціал; засоби розвитку творчого потенціалу.

Зміни життя держави, соціально економічна нестабільність, воєнний стан, оновлення ціннісних орієнтирів вимагають адекватної реакції освітян і переосмислення системи освітнього процесу в Україні. Попри негаразди, вища освіта намагається долучитися до кращого досвіду європейських країн. З огляду на це, серед завдань закладів вищої освіти (ЗВО) залишається вкрай важливе – формування фахівця інноваційного типу, де провідними якостями є самостійність, активність, ініціативність, здатність до прояву творчості, продукування та реалізація нових ідей, уміння сприймати й усвідомлювати отримані знання тощо.

В умовах збільшення конкуренції на ринку освітніх послуг, підготовка фахівців має перманентно змінюватися відповідно до новітніх психолого-педагогічних наукових розробок і практичного досвіду. Однак у професійної підготовці

конкурентоздатних фахівців виникають суперечності між головними параметрами: стратегічними і тактичними цілями закладу освіти; внутрішніми невідповідностями в системі «здобувач вищої освіти – викладач»; вимогами ринку праці щодо фахівця та практично традиційними підходами щодо конкретних професійних якостей, що формуються в ЗВО; потребою в упровадженні педагогічно-доцільних форм і методів підготовки та якісним науково-методичним забезпеченням. Це стосується підготовки фахівців усіх рівнів освіти. Усунення наведених суперечностей є завданням сучасного закладу вищої освіти.

Реформування освіти вимагає фахівців інноваційного типу, які можуть мислити науковими категоріями, бути мобільними, конкурентоздатними. Сучасні виші чітко окреслюють пріоритетні цілі підготовки здобувачів усіх рівнів вищої освіти, зокрема докторів філософії (PhD), забез-

печення високого ступеню якості змісту освіти відповідно до чинних стандартів.

Однак останнім часом можна спостерігати спад охочих навчатися в аспірантурі. Це зумовлено як соціальними проблемами, так і потребою реформування інституту аспірантури, змісту та методів навчання майбутніх докторів освітньо-наукового рівня доктора філософії. У знайдених доробках С. Мороза (дані 2016 року) зазначено, що «за інформацією радника МОН М. Винницького, ефективність підготовки докторів філософії у ЗВО становить 27 %, тоді як у наукових установах відповідний показник дорівнює лише 12 %. За статистикою МОН в Україні лише 7 % аспірантів вчасно завершують роботу над дисертацією та лише кожен четвертий здобувач наукового ступеня взагалі презентує результати своєї роботи перед членами спеціалізованої вченої ради» [4, с. 25].

Останніми роками ми спостерігаємо конкретне зменшення кількості охочих поступати до аспірантури; здобувачі вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня підготовки доктора філософії менш мотивовані на організацію самостійного дослідження (вимагають багато консультацій, організації індивідуальних занять). Водночас, спираючись на досвід, можна констатувати: першокурсники мають не високі показники розвиненості дослідницької компетентності, хоча вона починає формуватися ще в школі та перманентно розвивається на першому і другому рівнях у виші.

Тобто постає проблема, розв'язання якої має бути спрямовано на розвиток особистості майбутніх дослідників, на створення умов націлених на розкриття їх творчого потенціалу. Актуальним це питання було майже завжди, але залишається й у сьогоденні та виступає як соціально-педагогічна проблема.

Метою статті є спроба обґрунтувати особливості організації освітнього процесу спрямованого на розвиток творчого потенціалу майбутнього доктора філософії.

Завдання статті: розкрити поняття «творчий потенціал», обґрунтувати комплекс педагогічно доцільних характеристик дослідника / викладача інноваційного типу, схарактеризувати особливості організації освітнього процесу, одним із завдань якого є розкриття творчого потенціалу майбутнього доктора філософії.

У дослідженні ми спиралися на визнанні мислення як основного механізму творчості, якому притаманна здатність користуватися і перетворювати енергію з однієї форми в іншу, що є важливим для розуміння процесів творчості людини. У підготовці здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня освіти в освітніх програмах закладено два напрями: творча дослідницька діяльність та викладацька, але творчий потенціал є базовим,

а творчість – показником якості професіоналізму особистості.

Дослідження показали, що прояви творчості залежать від багатьох зовнішніх і внутрішніх умов. Наприклад, «психологи до внутрішніх умов зараховують: рівень емоційного збудження та мотивації (він є індивідуальним для кожної людини); рівень знань, які має людина (чим більше знань, тим різноманітнішими будуть спроби розв'язання творчих вправ, головне – багатогранність знань, бо вони спрямовують мислення людини, допомагають знайти різні підходи до розв'язання завдань); почуття успіху (людина дуже страждає від частих невдач. Тому страх чергової невдачі приводить до того, що людина втрачає віру в себе, і негативні емоції заважають їй мислити, а почуття успіху, навпаки, стимулюють творчий пошук)» [3, с. 35].

«До зовнішніх умов варто зарахувати: схильність до конформізму, що виражається в домінуючому над творчістю прагненні бути схожим на інших людей, не відрізнитися від них своїми судженнями і вчинками; страх бути незрозумілим чи смішним у своїх судженнях, критикувати інших і бути критикованим іншими; завищення оцінки власних дій; надмірна критичність мислення, яка спрямована на пошук недоліків і помилок в інших, а творче мислення завжди пов'язане з висуванням нових ідей (надмірна критичність заважає висувати оригінальні ідеї, а недостатня – бачити недоліки у власних судженнях); відсутність оцінок, конкуренції тощо» [3, с. 35].

Слушними для нашого дослідження є визначені вченими три компоненти, що дають змогу розвинути творчість, зокрема *знання, творче мислення, мотивація*. Знання – це широке коло інформації, яким людина володіє, прикладаючи до її збагачення та осмислення творчих зусиль. Творче мислення можна зарахувати до засобів, що визначаються для розв'язання проблем. Мотивація є важливим підґрунтям спонукання до діяльності, зокрема творчої. Усі три компоненти взаємопов'язані та характеризують творчу особистість.

Аналіз філософських, педагогічних і психологічних наукових доробок, присвячених проблемам виявлення особливостей, структури і шляхів формування творчих можливостей особистості висвічує різні підходи до поняття «творчий потенціал», який часто поєднують із поняттями «творча особистість», «обдарована людина». У педагогіці творчий потенціал розглядають як сукупність творчих здібностей або ступінь загального і професійного розвитку особистості. Варто констатувати, що творчий потенціал має прояв у всіх аспектах життя.

До сфери творчого потенціалу особистості В. Рибалка зараховує: «задатки, нахили що виявляються в підвищенні чутливості, певній ви-

бірковості, у динамічності психічних процесів; інтереси, їхня спрямованість, частота та систематичність проявів домінування пізнавальних інтересів; допитливість, потяг до створення нового, нахили до пошуку та розв'язання проблем; швидкість у засвоєнні нової інформації, утворення асоціативних «масивів»; нахили до постійних порівнянь, зіставлень, вироблення еталонів для наступного вибору; вияви загального інтелекту, швидке оцінювання та вибір шляху розв'язання, адекватність дій; емоційне ставлення, вплив почуттів на суб'єктивні оцінювання, вибір, надання переваг; наполегливість, цілеспрямованість, переконливість, працелюбність, систематичність у роботі, прийняття сміливих рішень; творчі тенденції в роботі – уміння комбінувати, шукати аналогії, реконструювати, економне використання часу, матеріальних засобів тощо; інтуїція - здатність до оцінок, прогнозів; оволодіння технікою праці, майстерністю; здатність виробляти особистісні стратегії і тактику під час розв'язання загальних і спеціальних нових проблем, завдань, а також пошуку шляхів виходу зі складних, нестандартних ситуацій» [7].

У своїх наукових доробках С. Вітвицька стверджує: «для викладача розвивати мислення здобувачів – означає: 1) розвивати всі види і форми мислення і стимулювати перехід їх із одних в інші; 2) формувати і вдосконалювати мисленнєві операції (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікацію); 3) розвивати вміння: виділяти суттєві властивості предметів і абстрагувати їх від несуттєвих; знаходити головні зв'язки та відношення речей та явищ навколишнього світу; робити правильні висновки з фактів і перевіряти їх; доводити істинність своїх суджень і спростовувати хибні умовиводи; розкривати суть основних форм правильних умовиводів, викладати свої думки послідовно і доказово; 4) формувати вміння здійснювати перенесення операцій і прийомів мислення з однієї сфери знань в іншу; передбачати розвиток явищ і робити обґрунтовані висновки; 5) стимулювати процес переходу від мислення, заснованого на формальній логіці, до мислення, що засноване на діалектичній логіці; удосконалювати вміння з використання законів і вимог формальної та діалектичної логіки в навчальній і пізнавальній діяльності учнів» [1]. Отже, ми погоджуємося з думкою, що «розвивати творче мислення – означає здійснювати розвиток його складових, тобто всіх його видів і форм мисленнєвих операцій, процедур пізнання, логічних умінь і прийомів у процесі засвоєння системи наукових знань, передбачених вишівською або шкільною навчальною програмою» [1].

Зрозуміло, що цей список ми можемо доповнювати, зокрема, на нашу думку, для педагогів нової формації обов'язковим має бути показник прояву творчості – «інноваційна діяльність», до

якої О. Дубасенюк зараховує «усвідомлення потреби запровадження педагогічних інновацій у власній педагогічній практиці; інформованість про новітні педагогічні технології, знання новаторських методик роботи; зорієнтованість на створення власних творчих завдань, методик, налаштованість на експериментальну діяльність; готовність до подолання труднощів, пов'язаних зі змістом та організацією інноваційної діяльності; володіння практичними навичками освоєння педагогічних інновацій та розроблення нових» [6].

Нам цікава думка вчених (І. Підласий, С. Трипольська), які розглядають творчий потенціал як «інновацію і пропонують визначення і моделі професійно-творчого потенціалу педагога (у вигляді бази його педагогічних знань, умінь) в поєднанні з розвитком здібностей педагога активно мислити, створювати, діяти, втілювати свої ідеї в життя, добиватися запрограмованих результатів» [5]. Водночас «творчий потенціал відображає якості особистості інтегрувати дії цілеспрямованого уникнення конкретного протиріччя з метою виходу за межу досягнутого, тобто це такі сили, які дозволяють особистості реалізувати своє “Я”, збуджувати до самоствердження, самореалізації» [5].

Таким чином, постає питання: які умови мають бути створені у ЗВО задля розвитку творчого потенціалу майбутніх докторів філософії?

Активний процес акредитації освітньо-наукових програм в Україні обумовлений потребою в уточненні вимог, залучення фахівців-науковців, оновлення процесу навчання та викладання, системи (внутрішньої) забезпечення якості, приведення до відповідних вимог інфраструктури, ресурсів та інструментів успішного здобуття освіти. Зокрема, спеціальність «011 Освітні, педагогічні науки» вимагає від гарантів переосмислення концептів створення освітніх навчальних програм, переформатування комплексу компетентностей і програмних результатів навчання, розширення діапазону дисциплін вільного вибору, уточнення завдань аспірантської практики тощо. Хоча досвід американської системи підготовки фахівців, а також досвід Німеччини, свідчать про те, що «навчальна програма підготовки доктора наук по галузях не передбачає суттєвого аудиторного навчання, а більше концентрується на проведенні дослідження, тому залежно від власних традицій, університети пропонують окремі практикуми для здобувачів докторських ступенів і вимагають від них також бути залученими у викладання» [4, с. 14].

У межах підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня підготовки докторів філософії в Херсонському державному університеті позитивним є те, що аспіранти з першого курсу включаються в навчальний процес, який охоплює проблематику академічної доброчесності, науко-

вого пошуку, формування нового знання, методології педагогічного дослідження тощо. Значна робота проводиться в створених наукових школах, постійно діючих методологічних семінарів, у процесі обговорення результатів дослідження на засіданнях кафедри.

Вагомий внесок у процес становлення молодого науковця надає раціонально підібраний зміст методологічних семінарів, зокрема: обґрунтування актуальності теми та проблеми роботи; науковий апарат дисертації; проблемне поле науково-педагогічного пошуку; рух від наукової ідеї до педагогічного задуму, а від нього – до гіпотези; концепція дослідження та її формування; вибір методологічних і теоретичних основ дослідження; розробка критеріально-оцінного комплексу; методи науково-педагогічного пошуку; моделювання в науково-педагогічному дослідженні; методика та технологія; зміст та оформлення продуктів наукової діяльності тощо.

Моделювання проблемного поля підготовки аспірантів спеціальності «011 Освітні, педагогічні науки» передбачало включення в цикл професійної підготовки педагогічно доцільних дисциплін, які дають змогу повною мірою формувати програмні результати навчання. У нашому випадку це «класична» освітня компонента «Методологія та методи педагогічних досліджень». Як відомо, успішність наукової діяльності залежить від рівня знань методології, теорії, технології, методів тощо. Мета полягає в розвитку в майбутніх науковців методологічної культури, цілісної системи наукових знань щодо організації і проведення досліджень у відповідній освітній галузі.

Принципово новою стала організація лекційної роботи за обов'язковою освітньою компонентою циклу загальної підготовки «Сучасні освітні технології та наукова дипломатія». Наприклад, нами створено спробу змоделювати і в логічній послідовності зреалізувати завдання курсу: забезпечення готовності аспірантів до науково-дослідної діяльності через формування системних знань щодо закономірностей та освітніх характеристик наукової та освітньої дипломатії в розвитку міжнародних відносин України; поглиблення знань та розвиток конкретних умінь застосовувати сучасні освітні технології в практиці дослідної, корпоративної діяльності; формування загальної та педагогічної культури викладача ЗВО.

Модель складено з послідовних структурованих мініпроектів занять, зокрема, першим є заняття, метою якого є формування ціннісних орієнтацій у відповідній предметній галузі. На такому занятті виокремлюється проблема, що має соціальну, практичну або особистісну значущість навчального матеріалу (та/або всього курсу). Аспіранти активно включаються в обговорення, що надає можливість самореалізуватися і самовиразитися в дискусії, вступати в діалог із викла-

дачем. Другим видом є заняття «занурення» в проблему. Така модель спрямовує на придбання нових знань, їхнє самостійне осмислення, структурування, закріплення. Такому заняттю передують значна самостійна робота аспірантів з обов'язковою та додатковою літературою. Іншим видом є заняття, пов'язані з самостійним пошуком, який спрямований на самостійне поглиблення та набуття знань. На таких заняттях викладач відіграє роль консультанта, тому головне навантаження і відповідальність за результативність таких занять покладається на нього.

«Заняття-дослідження». Переважно це організація практичної діяльності, яка може бути змодельована в межах квазіпрофесійної діяльності, де формуються творчі, дослідницькі компетентності аспірантів на основі пошукових алгоритмів, відповідних технологічних карток тощо. До семінарського виду занять належить інша модель – «заняття комунікація», де реалізуються активні методи навчання (рольові ігри, дискусії, конференції, круглі столи тощо). На таких заняттях формуються компетентності щодо: участі в корпоративній діяльності; роботи в парах; уміння вільно презентувати й обговорювати результати власних оригінальних наукових досліджень державною, зокрема іноземною мовами; застосування сучасних технологій трансформації та конструктивного розв'язання конфліктів; досягнення прийняття спільних рішень; уміння відповідати за рішення та їх успішне виконання; застосування інноваційних стратегій спілкування, на партнерських засадах.

Головними характерними ознаками таких занять є: можливість неформальної дискусії; можливість вільного викладу матеріалу; ініціатива тих, хто навчається; наявність завдань пошукового характеру, які вирішуються в групі й вимагають колективних зусиль; чіткий самоконтроль; навички самоменеджменту.

Варто підкреслити, що розвиток творчого потенціалу є процесом двобічним (той, хто навчається і хто навчає), тому необхідно враховувати інноваційний характер діяльності викладача і здобувача вищої освіти. Величезна відповідальність полягає на викладача, який має відповідати запитам здобувачів освіти. Зокрема після кожного заняття відбувається опитування відділом якості освіти, потім вона аналізується і в узагальненому вигляді надається викладачам, які своєчасно коригують освітній процес.

Розгляд доцільності використання кожної моделі здійснювався з позиції спрямованості створених мікросередовищ на занятті, організації взаємодії в системі «викладач – здобувач вищої освіти – дидактичний супровід – комп'ютер», побудови інтегративних етапів суб'єкт-суб'єктної діяльності тих, хто навчається та викладача, формування потенціалу управління самостійною

інтерактивною діяльністю через інформаційно-дидактичний продукт.

Досвід створення інформаційно-дидактичного продукту на педагогічному факультеті Херсонського державного університету достатньо великий: практично для кожної дисципліни розробляється дидактичне забезпечення за відповідною технологією. Задля якісної самостійної підготовки аспірантів у спеціально створених теках знаходиться теоретична інформація (хрестоматійна збірка посібників, статей, підручників), відеофайли та презентації до відповідних тем освітньої компоненти, лекційний матеріал для обговорення (перевернутий клас), види оцінювання (тестові завдання, проблемні питання, портфоліо). Також є матеріал інструктивного характеру – методичні рекомендації для написання есе, проведення круглих столів, організації дебатів, написання тез, статей тощо. Позитивним є те, що здобувачі освіти можуть запропонувати свої доробки до кожної теки (після обговорення в групі приймається рішення вносити інформацію, чи не вносити), за умов обґрунтування доцільності внесення інформації.

Варто зазначити, розвиток творчості здобувачів вищої освіти має накопичувальний характер, який поступово переходить на якісний рівень. Тому освітня програма підготовки докторів філософії зі спеціальності «011 Освітні педагогічні науки» умовно складається з двох етапів: перші два курси навчання в аспірантурі здобувачі творчо перероблюють здобуту інформацію, шліфують компетентності, розкривають творчі здібності, виказують навички творчого мислення, а останні два роки – реалізують свій дослідницький досвід, працюють над узагальненням здобутих результатів. Базовим підґрунтям, на нашу думку, є організований викладачем (з урахуванням педагогічно доцільних інноваційних технологій) процес розвитку творчого мислення здобувачів.

Реалізуючи принцип диверсифікації, у процесі розробки освітньої програми було підібрано комплекс вибіркового дисциплін за професійним спрямуванням, які визначають спеціалізовану підготовку аспіранта та обраної теми наукового дослідження і спрямованість на поліпшення здатності здобувача вищої освіти до проведення комплексних наукових досліджень. У нашому випадку – це: «Універсальні навчальні дії: навички XXI століття»; «Компаративістика в галузі педагогічної освіти»; «Технології розвитку творчого потенціалу майбутнього науковця»; «Менеджмент в освіті»; «Педагогічна інтегродіагностика»; «Викладач інноваційного типу». За результатами опитувань аспірантів викладачами розробляються відповідні вебінари, наприклад «Формування іміджу вченого», «Цифрові технології в науковій діяльності», «ШІ як ресурс становлення науковця» тощо. Зміст освітніх компонент відповідає

науково-професійним інтересам здобувачів вищої освіти.

Отже, досвід роботи дає змогу стверджувати, що розвиток творчого потенціалу здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня освіти, відбувається за умов організації освітнього процесу, який спрямовано на розвиток творчого мислення, застосування інноваційних засобів опанування освітньої програми. У майбутньому нами планується обґрунтувати психолого-педагогічні умови проходження практики, зокрема викладацької її складової, проаналізувати результативність прояву професійних компетентностей у проведенні лекційних і семінарських занять з аспірантами.

Використані літературні джерела

1. Вітвицька С. С. Розвиток творчого мислення майбутніх магістрів освіти як умова їх творчої самореалізації / С. С. Вітвицька // *Андрогогічний вісник: Наукове електронне періодичне видання*. – 2014. – Вип. 5. – С. 88–96.
2. Вознюк О. В. Розвиток особистості педагога в умовах цивілізаційних змін: теорія і практика / О. В. Вознюк. – Житомир, 2013. – 614 с.
3. Пермінова Л. А. Розвиток творчого мислення молодших школярів: навч. посіб. / Л. А. Пермінова, М. М. Марусинець. – Херсон : Айлант, 2008. – 172 с.
4. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Запоріжжя, 5–6 жовт. 2017 р.). – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2017. – 216 с.
5. Підласий І. Формування професійного потенціалу як мета підготовки вчителя / І. Підласий, С. Трипольська // *Рідна школа*. – 1988. – № 1. – С. 3–8.
6. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 504 с.
7. Рибалка В. Р. Психологія розвитку творчої особистості : навч. посіб. / В. Р. Рибалка. – Київ : ІЗМН, 1996. – 236 с.

References

1. Vitvytska, S. S. (2014). Rozvytok tvorchoho myslennia maibutnikh mahistriv osvity yak umova yikh tvorchoi samorealizatsii [The development of creative thinking of future masters of education as a condition for their creative self-realization]. *Andragogichnyi visnyk: Naukove elektronne periodychnye vydannia – Andragogical Bulletin: Scientific electronic periodical edition*. Vol. 5. P. 88–96. [in Ukrainian].
2. Vozniuk, O. V. (2013). *Rozvytok osobystosti pedahoha v umovakh tsyvilizatsiinykh zmin: teoriia i praktyka* [Development of a teacher's personality in the conditions of civilizational changes: theory and practice]. Zhytomyr, 614 p. [in Ukrainian].
3. Perminova, L. A., & Marusynets, M. M. (2008). *Rozvytok tvorchoho myslennia molodshykh shkolariv*

[Development of creative thinking of younger schoolchildren]. Kherson, 172 p. [in Ukrainian].

4. Pidhotovka doktoriv filosofii (PhD) v umovakh reformuvannya vyshchoi osvity [Training of doctors of philosophy (PhD) in the conditions of higher education reform] (2017). *All-Ukrainian scientific and practical conference (Zaporizhia, October 5–6, 2017)*. Zaporizhzhia, 216 p. [in Ukrainian].

5. Pidlasyi, I., & Trypolska, S. (1988). Formuvannya profesiinoho potentsialu yak meta pidhotovky vchytelia [Formation of professional potential as a goal of teacher training]. *Ridna shkola – Native school*. 1. P. 3–8. [in Ukrainian].

6. Dubaseniuk, O. A. (Ed.) (2009). *Profesiina pedahohichna osvita: innovatsiini tekhnologii ta metodyky* [Professional pedagogical education: innovative technologies and methods]. Zhytomyr, 504 p. [in Ukrainian].

7. Rybalka, V. R. (1996). *Psykhologhiia rozvytku tvorchoi osobystosti* [Psychology of creative personality development]. Kyiv, 236 p. [in Ukrainian].

Perminova Liudmyla, PhD in Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy, Psychology and Educational Management Named after prof. E. Petukhova, Kherson State University, Kherson, Ukraine

Andriievskiy Borys, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Department of Pedagogy and Psychology of Preschool and Primary Education, Kherson State University, Kherson, Ukraine

REVEALING OF THE CREATIVE POTENTIAL OF FUTURE DOCTORS OF PHILOSOPHY IN THE PROCESS OF EDUCATION AT POSTGRADUATE EDUCATION

Summary.

Modern education clearly reflects the trends of social development, state policy and the socio-economic situation in the country. Under such conditions, the role of educational institutions changes, where the advantages of ensuring its high-quality educational level are given.

The article deals with the problem of organizing the educational process in graduate school. The authors draw attention to the development of thinking, in particular the creative thinking of education seekers. The characteristics of a creative personality, which were developed and substantiated by teachers and psychologists, are given. Emphasis is placed on the indicator of innovativeness in the characteristics of the future doctor of philosophy.

As you know, the educational process is two-way and is a teacher-acquirer system. Therefore, the article emphasizes the mandatory changes in the professional characteristics of teachers, their level of creativity in teaching, the use of the latest technologies, high-quality tools (didactic, methodical) for the organization of the educational process.

At the third level of education, students of higher education immerse themselves in studies, where they get acquainted with new educational concepts, familiarize themselves with foreign experience in the development of an innovative type of personality that can compete in the labor market. The development of a modern scientist requires new methods of organizing joint work in the system of teacher-student of higher education. The author presents the experience of such work on the example of teaching the disciplines of free clothing of the cycle of professional training.

The authors raise the issue of developing the creative potential of future doctors of philosophy. The problem of focusing the educational process on innovations in teaching and the enthusiasm of students in creative activities is updated. The conditions of reforming higher education require higher education institutions to find new innovative approaches to the organization of education and to reveal the potential of research activities of future PhDs. The authors draw attention to the modeling of the process of studying a particular discipline, which provides opportunities for applicants to show their creative potential, to accumulate experience in teaching and research activities.

Keywords: creativity; development of creative potential.

Стаття надійшла до редакції 22 листопада 2023 року